

NAVN: PROGRAM

Økologi-Kongres

SUCCES OG UDFORDRINGER

**ONSDAG OG
TORSDAG
25.-26.
NOVEMBER**

VINGSTED HOTEL &
KONFERENCECENTER

ØKOLOGI
kongres **2015**

Sponsorer

Platinsponsor

NIELSEN & SMITH A/S

Guldsponsorer

Aarstiderne

Centrovic

Sølv sponsorer

---

coop

dlg

JYSK
LANDBRUGSRÅDGIVNING

Bronzesponsorer

LMO ØKOLOGI

DLF
SEEDS & SCIENCE

HEDEGAARD

Øvrige sponsorer

Velkommen

Det går godt for økologien i Danmark. Aldrig har der været efterspurgt, solgt og eksporteret så mange økologiske fødevarer.

Økologien er blandt andet blevet en forbruger-darling i kraft af det tilslidsfulde samspil mellem landmænd, forbrugere, organisationer, virksomheder og myndigheder, som karakteriserer den økologiske sektor i Danmark.

Den økologiske sektor er også innovativ. Mange nye økologiske varer er blevet standard i den konventionelle fødevarerproduktion. Tænk bare på skyr og speltbrød og på nye maskiner og robotter til mekanisk ukrudtsbekæmpelse.

Succeserne står i kø, men ingen træer vokser ind i himmelen – selv ikke de økologiske. Der er stadig udfordringer at tage fat på. Det gælder for eksempel inden for dyrevelfærd, klima, biodiversitet, mangfoldighed på bedriften og driftsøkonomi.

Økologi-Kongres 2015 hylder successen og tager fat på udfordringerne – kom og vær med til at give dine bud på, hvordan vi bringer økologien videre.

Kongressen byder på et bredt fagligt program med nyeste viden, stof til eftertanke, spændende oplægsholdere, visionære debatter samt en levende udstilling. Deltagerne repræsenterer foruden landbruget alle dele af økologien, så det er unik mulighed for at få skærpet dit personlige netværk fra nær og fjern.

Vel mødt til Økologi-Kongres 2015, Styregruppen

Formand for Økologisektionen i Landbrug & Fødevarer,
Hans Erik Jørgensen

Formand for Økologisk Landsforening,
Per Kølster

I formandskabet for Landbrug & Fødevarer
Steen Nørgaard Madsen

Indhold

Praktiske oplysninger	4
Program onsdag 25. november	8
Program torsdag 26. november	9
Plenum 1	10
Mødeblok A	10
Mødeblok B	12
Mødeblok C	15
Mødeblok D	20
Plenum 2	23
Mødeblok E	24
Mødeblok F	25
Plenum 3	29
Udstilling	30
Kongressens arrangører	32

Kort om kongressen

Økologisk samlingspunkt

Kongressen er en enestående mulighed for at møde folk fra den økologiske sektor på tværs af faggrænser og for at blive udfordret og inspireret. Om aftenen er det muligt at udveksle synspunkter under en festlig og økologisk middag med underholdning og musik.

Økologi-Kongres 2015 henvender sig til landmænd, konsulenter, forskere, køkkenledere, organisationer, myndigheder og ansatte i virksomheder, der arbejder med økologiske og biodynamiske produkter.

Spændende aktiviteter på kongressen i år

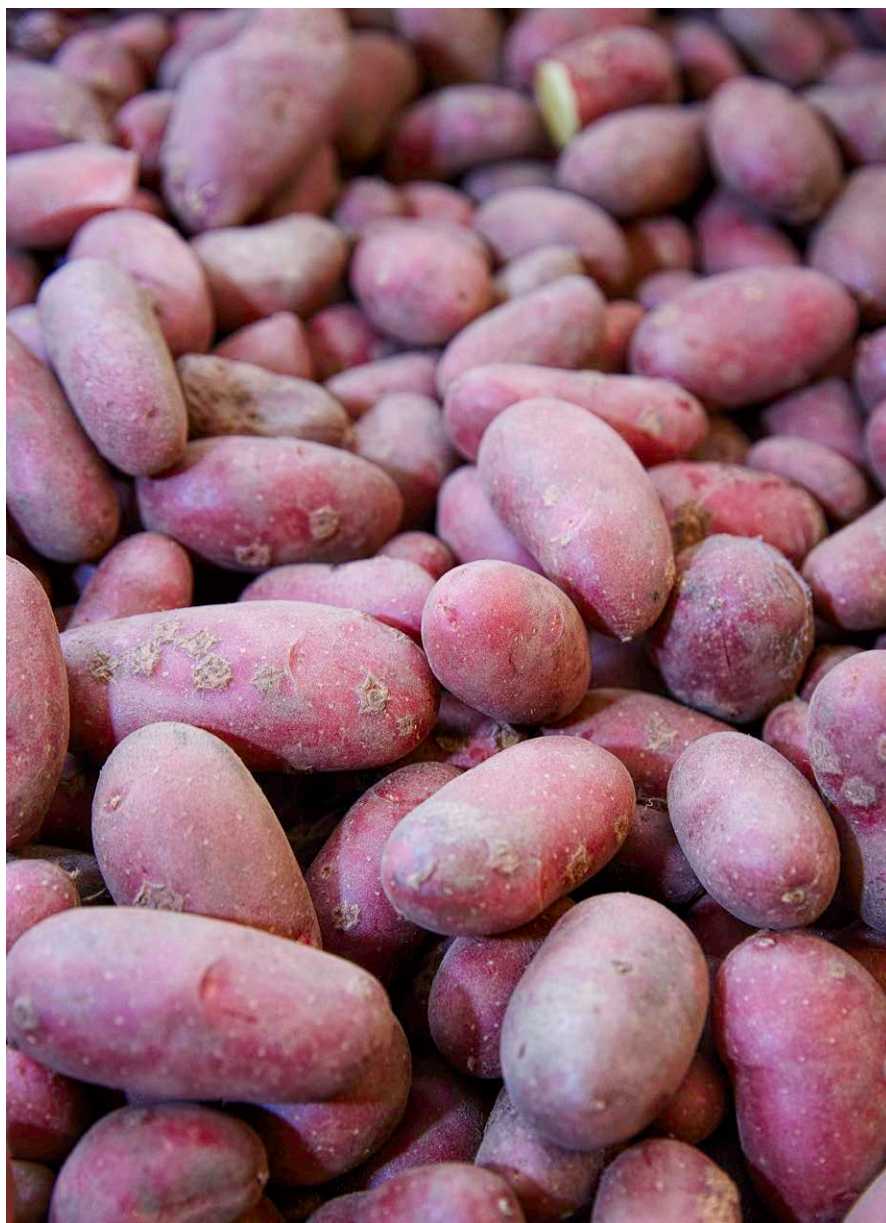
Kongressen, der er den største i Norden, er blevet lidt af en institution. Det er niende gang, den finder sted. Sidste gang deltog knap 900 land-

mænd og andre fagfolk. Kongressen fandt sted første gang i 1998.

Vi byder på forskellige mødeformer; fra store fælles plenummøder til mindre workshops og vi har sat tid af til debat og fælles refleksion. Og emnerne spænder vidt fra højere udbytter i marken til markedstendenser fra ind- og udland.

Økologi-Kongres 2015 byder på to dage med faglige møder med den nyeste viden og vigtige værdidebatter med udgangspunkt i økologiens grundprincipper.

ØKOLOGI
kongres 2015

Overnatning

Overnatter man på Vingsted hotel & conferencecenter, kan man få sit værelse fra onsdag 25. november kl. 13.00. Man bedes forlade værelset torsdag 26. november kl. 9.00.

Registrering ved ankomst

Ved ankomst til Vingsted hotel & konferencenter skal du gå til registreringsbordet, hvor du får udleveret navneskilt samt kongresmateriale.

Kaffe og frokost

Forplejningen vil være økologisk. Deltagerne kan nyde kaffe/te samt brød om morgenen ved kongressens start onsdag den 25. november, og tilsvarende kan de nyankomne torsdag den 26. november forsyne sig med en kop kaffe eller te. Gennem hele kongressen kan man forsyne sig med vand. Onsdag den 25. november serveres frokosten kl. 13.00, mens den serveres kl. 12.30 den 26. november.

Morgensang

Vi indleder kongressen, onsdag morgen med sangen Livstræet. Forsangere er Ulla Skovsbøl, ICROFS og Karen Munk Nielsen, Økologisk Landsforening.

Svømmehal

Onsdag 25. november er der gratis adgang i

svømmehallen mod fremvisning af nøglekort kl. 6.30-8.00 og torsdag den 26. november er der gratis adgang i svømmehallen mod fremvisning af nøglekort kl. 06.30-08.00.

Spændende udstilling

Virksomheder, organisationer, forskere, projekter m.v. udstiller på kongressen. Udstillingen giver gæsterne en mulighed for ved selvsyn at orientere sig i den mangfoldighed af produkter, organisationer, forskningsprojekter, firmaer og nyskabelser, der findes inden for det økologiske område. På den måde er udstillingen et vigtigt direkte visuelt supplement til den inspiration, som kongressen giver.

Happy Hour

Vi har Happy Hour onsdag den 25. november, kl. 17.45-19.00 forud for middagen. Der etableres en økologisk bar i den første del af restauranten, hvor gæsterne kan købe økologiske drikkevarer, herunder øl og snacks. Baren flytter med ind i restauranten og er åben under middagen. Der kan betales med kontanter og kreditkort i baren.

Kongresmiddag

Middagen serveres kl. 19.00.

Grupper, der ønsker at sidde sammen under middagen, kan reservere bord på forhånd. Kontakt venligst kongressekretariatet.

Der vil være mulighed for at købe drikkevarer under og efter middagen, og der kan betales med kontanter og kreditkort i baren.

Ved middagen synges den særlige kongresssang, som er forfattet af Karen Munk Nielsen på melodien Side by Side. Forsanger er Lena Thostrup Hansen fra KAMiKARSE. Konferencier ved middagen er vanen tro Tomas Brødsgaard Fibiger Nørfelt, projektleder for kongressen, SEGES Økologi.

Efter middag og dans åbner kælderbaren, hvor man kan købe både økologiske og konventionelle drikkevarer.

Dansemusik

Efter middagen bliver der spillet op til dans med glad dansemusik ved KAMiKARSE. De diskner op med svedig funky rocket pop, og musikken er ifølge bandet svær at putte i bare én kasse. Bassisten arbejder som landbrugsøkonom på SEGES og forsangeren er uddannet økologisk landmand fra Kalø Landbrugsskole, så der er masser af jordforbindelse. De øvrige medlemmer af bandet er en advokat, en konsulent fra SKAT og Mosgaards administrationschef. Musikerne hedder Lena Thostrup Hansen, vokal og lyrics, Janick Lautrup, guitar, Lasse Yde Holst, trommer, Henrik Hatt, keys og Klaus Kaiser, bas.

Internationale møder

ØkoProtein er et fireårigt projekt, som baner vejen for, at de danske økologiske husdyr kan fodres med dansk økologisk proteinfoder. SEGES står bag projektet i samarbejde med Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Aarhus

Universitet, en række firmaer og flere økologiske landmænd. Projektet afholder internationale møder på kongressens anden dag, torsdag 26. november.

COBRA koordinerer og understøtter igangværende aktiviteter omkring økologisk avl i korn og bælglplanter i hele Europa. Projektet er finansieret via ERA-nettet CORE Organic II med nationale midler til hver enkelt partner. CORE Organic II er et samarbejde mellem 21 lande om tværnationale forskningsprojekter inden for økologiske fødevarer og landbrug.

COBRA byder på internationale møder onsdag den 25. november på kongressen. Desuden holder projektet et internt seminar mandag 24. november på Vingsted hotel & conferencecenter. Og faktisk holdes der også torsdag og fredag 26. og 27. november interne møder omkring en stor projektansøgning i kredsen af interessenter.

Alle kongressens gæster kan deltage i møderne A6, B6, C9, D6, E2, F6 og F7.

Unge på kongressen

Kongressen byder torsdag den 26. november på særlige møder målrettet landbrugsskoleelever og yngre landmænd arrangeret i samarbejde med LandboUngdom. Formålet er ikke mindst at give unge landbrugselever på 2. hovedforløb et indblik i økologisk landbrugsproduktion. Særlige økologi-værksteder er forbeholdt studerende. Deltagere vælger én af følgende værksteder: Fremtidens Landbrug på pc'ere, Øko-wizzer, Det Samfundsnyttige Landbrug Værksted eller oplæg og debat om generationsskifteformer. Meningen er gennem spil at øge kendskabet til landbrugets vilkår og især økologisk landbrugsproduktion.

Projekt BeeFarm samler sine landmænd

Projektet BeeFarm holder et internt projektmøde med de landmænd, som er med i projektet torsdag den 26. september kl 11.00-13.30 i et mødelokale under ledelse af Vibeke Langer, Københavns Universitet.

Bandet Kamikarse spiller dansemusik efter middagen.

Projekter på kongressen

Arrangørerne har arbejdet på at give faglige projekter mulighed for at præsentere ny faglig indsigt på møder på kongressen. Kongressen har derfor været markedsført overfor potentielle projekter, og projekterne har været indbudt til at komme med indspil til programmet. Meningen er at skabe rum for videndeling og at høste faglig viden fra de mange projekter, som gennemføres. Følgende projekter bidrager til kongressen ved at afholde møder på kongressen eller ved at bidrage med faglige oplæg m.v.

- ØkoProtein: D6, E2, F6 og F7

- COBRA: A6, B6, C9
- Optimek: B5 og C8
- RowCrop: B5 og C8

- NEWCUT: B5
- Vidensyntesen Økologiens betydning for samfundsgoderne: A1, A2, A3, A4 og A5
- Det Samfundsnyttige Landbrug: F6c og F6d
- HealthyGrowth: B4 og C7

- OrganoFinery: B1
- MultiPlant: B1
- SOBcows: C3
- VIPiglet: C4

- BeeFarm: D1
- ImproveP: C2

Mediepartnere

LandbrugsAvisen og Økolog & Erhverv er mediepartnere for kongressen, og de sætter ekstra fokus på kongressen og de temaer,

**ØKOLOGI
& ERHVERV**

**Landbrugs
Avisen**

som drøftes – både før, under og efter kongressen. Det bliver muligt på kongressen at tage en snak med journalister fra de to medier, hvis man har en god historie.

Spændende feedback system

ICROFS og Aarhus Universitet gjort det muligt for Økologi-Kongres at præsentere spændende mødeteknologi på A-møderne på kongressen, onsdag formiddag den 25. november. Vi skal bruge såkaldte clickere. Clickere er et "audience response system" som gør det muligt for mødedeltagere at komme med feedback til møderne og svare på og stemme om spørgsmål, som oplægsholderne stiller. Clickeren er en lille, trådløs sender, som giver hver enkelt mødedeltager mulighed for at vælge - og anonymt tilkendegive - sit eget svar ved at trykke på clickerens nummerede

knapper. Svarene sendes via radiobølger til en modtager på mødelederens computer, hvor et lille program indsamler og organiserer de deltagendes tilbagemeldinger.

Historien bag kongressen

Økologikongressen har siden 1998 været det nationale samlingspunkt, hvor man kunne diskutere og inspirere hinanden til fortsat udvikling af dansk og europæisk økologi. Det har været kendetegnende, at kongresserne har været gennemført som samarbejde mellem flere organisationer. Det brede og frugtbare samarbejde har betydet succesfulde nationale kongresser til gavn for alle led i den økologiske fødekæde fra jord til bord.

SEGES Økologi, Økologisk Landsforening og Landbrug og Fødevarer har en samarbejdsaf-

tale om økologi-kongresser i Danmark, der betyder, at de har forpligtiget sig til at arrangere økologi-kongresser. De tre parter gennemfører kongressen i tæt samarbejde med ICROFS og Foreningen for Biodynamisk Jordbrug.

Kontakt

Alle spørgsmål om kongressen kan rettes til sekretariatet:

Økologi-Kongres 2015
SEGES Økologi
Agro Food Park 15
8200 Aarhus N
Tlf.: 87 40 54 26
Email: info@økologi-kongres.dk

Der tages forbehold for ændringer i programmet.

ØKOLOGI kongres 2015

Kongressens praktiske arrangører

Kirsten Holst
Økonomisk ansvarlig for kongressen, Chef, SEGES Økologi
Tlf. 20 93 09 65

Tomas Fibiger Nørfelt
Projektleder, informationskonsulent, SEGES Økologi
Tlf. 40 46 92 46

Christina Udby
Viceprojektleder, Chefkons. i Ledelsessekr., Økologisk Landsforening
Tlf. 40 92 99 50

**Observatør i styregruppen:
Niels Halberg**
Direktør for ICROFS
Tlf. 29 63 00 93

Ulla Skovsbøl
Informationsmedarbejder, ICROFS
Tlf. 93 50 80 11

Klaus Loehr-Petersen
Projektleder, Foreningen for Biodynamisk Jordbrug
Tlf. 22 17 25 65

Hanne Børsch
Chefkonsulent, Forskning & Fødevarer / Økolog Landbrug & Fødevarer
Tlf. 27 24 58 33

Program: dag 1, onsdag 25. november 2015

9:00-10:00	Registrering og kaffe/brød								
10:00-11:00	Plenum 1: Økologi som løftestang for fællesskab og udvikling Oplæg v. Borgmester Mette Touborg, Lejre Kommune								
11:00-11:30	Pause								
11:30-13:00	Blok A: Økologiens samfundsværdi - succes og udfordringer Indledning v. Direktør Niels Halberg, ICROFS og introduktion til A1-A5								A6: PLANT BREEDING Organic and high diversity plant breeding
	A1 MILJØ Debat og afstemning: Hvordan kan økologien gøre det bedre for miljøet?	A2 DYREVELFÆRD Debat og afstemning: Hvordan kan dyrevelfærden i økologisk produktion blive bedre?	A3 NATUR OG BIODIVERSITET Debat og afstemning: Hvordan kan økologi bidrage mere til natur og biodiversitet?	A4 KLIMA Debat og afstemning: Hvordan kan økologisk produktion blive mindre klimabelastende?	A5 LANDDISTRIKTS-UDVIKLING Debat og afstemning: Hvordan kan økologien give mere liv og flere jobs på landet?				
13:00-14:00	Frokost								
14:00-15:30	B1 Bioraffinering - et kvantespring for økologien	B2 Frugtbar jord - på din bedrift	B3 Sådan sænker du produktionsprisen med 30 øre per liter mælk	B4 Partnerskaber som vej til bæredygtighed og bedre afsætning (1)	B5 Nye resultater med mekanisk ukrudsregulering	B6: PLANT BREEDING Breeding of cereals and grain legumes for Organic Farming			
15:30-16:15	Pause								
16:15-17:45	C1 Biodynamisk arbejde med bedriftens livsformer og helhed	C2 Nye veje til at sikre fosforforsyningen	C3 Nye avlsmål for malkekvæg	C4 Flere levende pattegrise	C5 Grøngødning: Nye metoder	C6 Højere udbytter på økomarken	C7 Partnerskaber - en vej til bedre kvalitet og afsætning (2)	C8 Workshop om fremtidens mekaniske ukrudsbekæmpelse	C9: PLANT BREEDING Farmers Rights and Policy issues in the context of Plant breeding for Diversity
17:45-19:00	Bar/Happy Hour								
19:00-	Middag, underholdning og musik								

Program: dag 2, torsdag 26. november 2015

8:00-9:00	Registrering og kaffe/brød								
9:00-10:30	D1 Flere bier på økologiske landbrug	D2 Recirkulering af samfundets restprodukter	D3 Foderoptimering i mælkeproduktionen	D4 Økologi - fremtidens slagtilbud eller high-end produkt	D5 Økologi - hvad og hvorfor?	FOR UNGE	D6 Supply of Organic Grain Legumes in Europe	GRAIN LEGUMES	
10:30-11:00	Pause								
11:00-12:30	Plenum 2: Muld er guld - så pas på den Oplæg v. Director Patrick Holden, The Sustainable Food Trust, Planteavlskonsulent Martin Beck, Økologisk Landsforening, Gartner Lars Skytte, Skyttes Gartneri				E1 Derfor valgte jeg økologisk landbrugsproduktion	FOR UNGE	E2 High Value Grain Legumes for the Food Industry	GRAIN LEGUMES	
12:30-13:30	Frokost								
13:30-15:00	F1 Kompost - en vej til næringsstoffer og frugtbar jord	F2 Mere sundhed - mindre antibiotika	F3 Grib muligheden for en ny produktionsgren og omsæt det til bundlinje	F4 Fra bonde til bord - guide til direkte afsætning og fødevarerfællesskaber	F5 Flere salgbare æbler, længere holdbarhed	F6 Økologi-værksteder	FOR UNGE	F7 GRAIN LEGUMES Feeding of Organic Husbandry with Locally Grown Faba Beans	F8 GRAIN LEGUMES Disease Management in Organic Grain Legumes
15:00-15:30	Plenum 3: Kom renere mel i posen og flere brød i ovnen Oplæg v. Brødmænd Simon Clemens, Brød & Co.								

DER TAGES FORBEHOLD FOR ÆNDRINGER I PROGRAMMET.

Fakta om kongressen

- Økologi-Kongres 2015 henvender sig til landmænd, konsulenter, forskere, køkkenledere, organisationer, myndigheder og ansatte i virksomheder, der arbejder med økologiske og biodynamiske produkter
- Oplev inspirerende oplæg fra ind- og udland - vælg mellem over 100 oplæg på 50 spændende møder i løbet af to dage
- Oplev udstilling med nye produkter, ydelser og meget mere
- Mød Danmarks engagerede landmænd og øko-aktører på tværs af faggrænser
- Få nyeste viden og deltag i vigtige værdidebatter med udgangspunkt i økologiens grundprincipper
- Få sidste nyt fra flere store faglige projekter og forskningen
- Deltag i forskellige mødeformer; fra store fælles plenummøder til mindre workshops
- Deltag i møder med clicker-afstemning med direkte resultater
- Skab dit eget unikke og værdifulde netværk under festlige former på økologisk middag med underholdning og musik
- Særlige møder på engelsk om øko-proteiner og planteforædling **GRAIN LEGUMES** **PLANT BREEDING**
- Særlige møder målrettet landbrugsskoleelever og yngre landmænd arrangeret i samarbejde med LandboUngdom **FOR UNGE**
- LandbrugsAvisen og Økologi & Erhverv er mediepartnere med ekstra fokus på kongressen og de temaer, som drøftes

www.okologi-kongres.dk

Økologi som løftestang for fællesskab og udvikling

Den økologiske bevægelse i Danmark opstod for mere end 30 år siden med afsæt i en gruppe mennesker, som grundlæggende ville gøre tingene bedre – og derfor anderledes på mange måder. Men det er også historien om en gruppe, som satte sig et mål og formulerede en fælles vision – og som derfra arbejdede og arbejdede for at opnå det. Udfordrende – men det blev en succes, og økologien har aldrig fyldt så meget i danskernes bevidsthed og i deres indkøbskurve som nu.

Lejre Kommune er gået forrest i forhold til at formulere en vision for hele kommunen. En vision, som tager økologi ind som en grundpræmis og som aktivt bruger ambitionen om mere økologi til at generere og understøtte udviklingen i kommunen. En udvikling som omfatter dem, som dyrker jorden, men også dem som aftager produkterne – og ikke mindst dem som gerne vil aftage økologien og tænke det ind i en bredere sammenhæng og i et fællesskab om at lave en endnu bedre kommune at leve i.

Centrale spørgsmål

- Hvorfor skulle økologi være en naturlig del af udviklingen i Lejre Kommune?
- Hvilke aktører arbejder aktivt med udviklingen i Lejre – og hvordan giver det fællesskab?
- Hvordan kan økologer skubbe til en udvikling i kommunerne?

Oplæg

Lejre Kommune: Vi bruger økologi som løftestang for fællesskab og udvikling

Borgmester Mette Touborg, Lejre Kommune

Ordstyrer

Formand Per Kølster, Økologisk Landsforening og medlem af Styregruppen bag Økologi-Kongres 2015

Økologiens samfundsværdi – succes og udfordringer

Økologien leverer ikke kun gode fødevarer, men bidrager også til de fælles samfundsgoder som f.eks. drikkevand uden pesticider og nitrat, bedre dyrevelfærd og større biologisk mangfoldighed. Men der er stadig plads til forbedring. I 2015 har ca. 70 danske forskere og eksperter kortlagt den eksisterende viden om økologiens samfundsmæssige værdi. Resultatet er videnssyntesen "Økologiens betydning for samfundsgoderne", der udkommer som bog op til Økologikongressen. Fem af de forskere og eksperter, som har lavet videnssyntesen, får hver fem minutter til at give et hurtigt overblik over de dilemmaer og udfordringer, økologerne skal håndtere for at blive endnu bedre, når det gælder miljø, dyrevelfærd, klimabelastning, natur/biodiversitet og landdistriktsudvikling. De klæder deltagerne på til selv at tage stilling til, hvordan økologien kan gøre den endnu bedre (A1-A5).

Centrale spørgsmål

- Hvordan bidrager økologien til de fælles samfundsgoder i dag?
- Hvor ligger de bedste succes historier?
- Hvad er de største udfordringer for økologien i forhold til samfundsgoderne som dyrevelfærd/miljø, klima/bæredygtig energiforsyning, natur/biodiversitet og landdistriktsudvikling?

Oplæg

11.30-11.40

Økologien er en succes historie – og den skaber samfundsmæssig værdi

Direktør Niels Halberg, ICROFS, Foulum

Ordstyrer

Videnskabelig medarbejder Lizzie Lizzie Melby Jespersen, ICROFS

11.40-12.10

Udfordringer og dilemmaer – indlæg á fem minutters varighed

MILJØ: Udfordringerne i at minimere miljøbelastningen og samtidig øge produktiviteten. *Seniorforsker John E. Hermansen, Århus Universitet*

DYREVELFÆRD: Udfordringerne i at forbedre dyrevelfærden og samtidig øge produktiviteten. *Professor Jan Tind Sørensen, Århus Universitet, Foulum*

NATUR OG BIODIVERSITET: Udfordringerne i at forbedre biodiversiteten og samtidig øge udbyttet i marken. *Lektor Vibeke Langer, Københavns Universitet*

KLIMA: Det økologiske landbrugs udfordringer på klima- og energiområdet. *Landskonsulent Erik Fog, SEGES*

LANDDISTRIKTSUDVIKLING: Udfordringerne i at skabe positiv landdistriktsudvikling og mere beskæftigelse på landet. *Konsulent Mette Melgaard, Strynø*

Økologiens samfundsværdi – afstemning og diskussion

Økologien har potentiale til at bidrage til samfundsgoderne inden for miljø, dyrevelfærd, biodiversitet, energi og klima samt landdistriktsudvikling. Det sker allerede, men der er stadig plads til forbedring.

Efter plenummødet om økologiens bidrag til samfundsgoderne (A) får tilhørerne ordet. Kongressens deltagere deler sig op i temagrupper, og nu skal de ved afstemning med et elektronisk stemmewærktøj tage stilling til tre centrale spørgsmål, når det gælder fremtidens udvikling inden for det tema, de har valgt. Derefter er der gruppediskussion om de samme spørgsmål og til slut afstemning igen. Undervejs i forløbet er oplægsholderne fra plenummødet til stede og kan tilkaldes som eksperter, hvis der opstår spørgsmål i grupperne, som deltagerne ikke selv kan svare på.

A1: MILJØ

Debat og afstemning: Hvordan kan økologien gøre det bedre for miljøet?

Ekspert:

John Hermansen

Ordstyrer og kort introduktion:

ICROFS medarbejder

A2: DYRE-VELFÆRD

Debat og afstemning: Hvordan kan dyrevelfærden i økologisk produktion blive bedre?

Ekspert:

Jan Tind Sørensen

Ordstyrer og kort introduktion:

ICROFS medarbejder

A3: NATUR OG BIO-DIVERSITET

Debat og afstemning: Hvordan kan økologien bidrage mere til natur og biodiversitet?

Ekspert:

Vibeke Langer

Ordstyrer og kort introduktion:

ICROFS medarbejder

A4: KLIMA

Debat og afstemning: Hvordan kan økologisk produktion blive mindre klimabelastende?

Ekspert:

Erik Fog

Ordstyrer og kort introduktion:

ICROFS medarbejder

A5: LANDDISTRIKTS-UDVIKLING

Debat og afstemning:

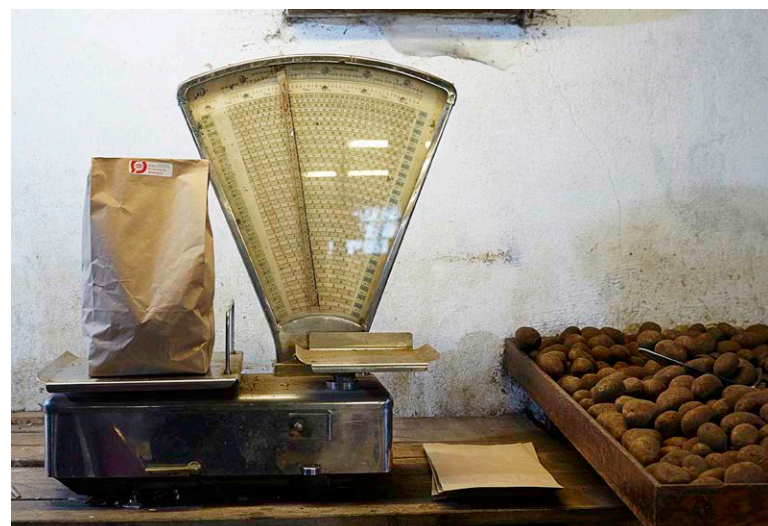
Hvordan kan økologien give mere liv og flere jobs på landet?

Ekspert:

Mette Meldgaard

Ordstyrer og kort introduktion:

ICROFS medarbejder

Organic and High diversity plant breeding

PLANT BREEDING

IFOAM has outlined principles for organic plant breeding; the main principles will be presented, as will different possible pathways to new varieties for use in organic farming. Organic producers need crops that can cope with multiple stresses such as weeds, pathogens and environmental stresses. The use of populations of specific species has gained significant interest as a tool to breed for increased resilience and tolerance for climate variability. This breeding method favours the forces of natural selection, and farmers are enabled to take part in the breeding process.

Key questions

- What is the difference between organic breeding and breeding for organic farming?
- What is the definition of a population, and what is the difference between a population and a variety mixture?
- How can populations be beneficial in organic and low input systems?
- Is evolutionary breeding an applicable tool in organic plant production?

Presentations

Principles and pathways in Breeding for organic farming
PhD Edwin Nuijten, Senior Researcher, Louis Bolk, The Netherlands

The agronomic potential of populations
MSc Organic Agriculture Odette Weedon, University of Kassel, Germany

On farm management of diversity and participatory plant breeding
Dr. Isabelle Goldringer, Head of research team Diversity, Evolution and Adaptation of Populations (DEAP), French National Institute for Agricultural Research - INRA, France

Chairman

Professor Dr. Maria R. Finckh, University of Kassel, Germany

Bioraffinering – et kvantespring for økologien

I fremtiden kan høns og grise måske undvære soja og fiskemel og i stedet æde lokalt produceret proteinfoder lavet af kløvergræs. Nye raffineringsmetoder gør det muligt at udvinde protein af grønafgrøder, som endda har en langt bedre aminosyresammensætning end de nuværende proteinkilder. Resultatet kan blive nye salgsafgrøder, bedre kvælstofforsyning, højere hektarudbytter og tilmed restprodukter, der kan anvendes til bioenergi. Med andre ord en kombination af fordele, som til sammen gavner både bæredygtighed, udbytniveau og indtjening. Teknikken er epokegørende og åbner for store ændringer i sædskiftet på planteavlsbedrifter, hvor græsmarksbælgplanter bliver meget mere relevante, end i dag. Forskere fra projekterne OrganoFinery og MultiPlant præsenterer den nye viden.

Centrale spørgsmål

- Hvor mange plusser kan bioraffinering skaffe økologien i fodring, i plantedyrkning, i energiproduktion og er det inden for økonomisk rækkevidde?
- Kan bioraffinering levere det foder, som løser udfordringerne i økologisk svine- og fjerkræproduktion?
- Er teknologien i bioraffinering acceptabel i forhold til økologisk produktion, og hvilke konsekvenser får den for den økologiske sektor som helhed, hvis den bliver taget i brug?

Oplæg

Bioraffinering som svar på udfordringer i økologisk produktion
Landskonsulent Erik Fog, SEGES, (Projektet OrganoFinery)

Kvaliteten af bioraffineret protein i forhold til de økologiske høns behov
Konsulent Niels Finn Johansen, SEGES (Projektet OrganoFinery)

Tekniske løsninger til udvinding af protein fra kløvergræs
Ingeniør, ph.d. Morten Ambye-Jensen, Aarhus Universitet, (Projektet MultiPlant)

Ordstyrer

Centerleder Simme Eriksen, Udviklingscenteret for Husdyr på Friland

Frugtbar jord – på din bedrift

Jordfrugtbarhed er en central værdi for den økologiske driftsgren. Det er essentielt med en sund, levende og frugtbar jord. Ikke alene forbedrer det dyrkningssikkerheden, øger jordens evne til at holde på vand og næringsstoffer, men det hæver også udbyttene. Men hvad er en frugtbar jord? Hvilke parametre kan sættes på, hvad en frugtbar og sund jord er? Hvilke enkelte tiltag i sig selv øger frugtbarheden i jorden?

I denne session kommer der tre indlægsholdere, der sætter ord på ovenstående. Efter de tre indlæg bliver der mulighed for i mindre grupper at tale med indlægsholderne, så deres viden sammen med dine spørgsmål kan omsættes til noget, som du kan bruge på din bedrift.

Centrale spørgsmål

- Hvilke jordparametre kan fortælle mig om jordkvaliteten på min ejendom?
- Hvornår regnes jorden som sund?
- Kan faste kørespor reducere jordbearbejdningen?

Oplæg

Indikatorer for jordkvalitet og plantevækst

Professor Bent T. Christensen, Institut for Agroøkologi, Aarhus Universitet

Sund jord – dyrkningsmæssigt set

Økologirådgiver Henning Sørensen, Jysk Økologi, Billund

Erfaringer med faste kørespor

Landmand Peter Bay Knudsen, Skiftevær Økologi

Ordstyrer

Projektchef Marie-Louise Simonsen, Økologisk Landsforening

Sådan sænker du produktionsprisen med 30 øre per liter mælk

Mælkeprisen er svær at gøre noget ved som mælkeproducent, men vi kan gøre noget ved produktionsomkostningerne. På mødet vil vi drøfte, hvordan landmanden kan gøre sin økologiske mælkeproduktion mere økonomisk bæredygtig. Vi tager udgangspunkt i et stort projekt, hvor vi arbejder med fraktalanalyser på 32 økologiske mælkebedrifter for at afsløre, hvor der skal sættes ind. Det gælder både i marken og stalden. Formålet med projektet er at udvikle og implementere indsatser, som kan sænke fremstillingsprisen på økologisk mælk med 20-30 øre per kilo EKM i gennemsnit på de økologiske bedrifter. Når det gælder markdriften er der jagt på for eksempel udbytter, maskinomkostninger, omkostninger til dyrkning af eget foder, jordleje og grovfoderkvalitet. I stalden kigger vi på blandt andet mælkeydelse, energiudnyttelse, økonomisk optimale foderniveauer og antal kvier.

Centrale spørgsmål

- Hvordan bruger jeg driftsgrenanalyser baseret på Ø90 og øvrige data på besætningen til at finde områder, hvor jeg oplagt kan sænke produktionsomkostningerne?
- Hvad er det realistiske potentiale for forbedringer i mark og stald?
- Hvilke indsatser kræves der typisk af landmanden og rådgivningen for at skabe væsentlige forbedringer?

Oplæg

Introduktion og kort om projektet

Konsulent Arne Munk, SEGES Økologi

Dine data omsættes til overblik og værdi

Specialkonsulent William Schaar Andersen, SEGES Økonomi & Virksomhedsledelse

Hvad har vi fundet hos vores landmænd og hvad sker der hos dem?

Planterådgiver Ida Stærk Nicolajsen, driftsøkonomirådgiver Katrine Siersted og kvægrådgiver Vibeke Duchwaider, Heden & Fjorden

Indsatser der skaber væsentlige forbedringer

Specialkonsulent Sven Hermansen og konsulent Arne Munk, SEGES Økologi

Ordstyrer

Landmand Frode Lehmann, bestyrelsesformand for Naturmælk

Partnerskaber som vej til bæredygtighed og bedre afsætning (1)

Er nye former for samarbejde mellem landmænd, forarbejdningens virksomheder og detailhandlen vejen til mere bæredygtighed og bedre afsætning? Det belyser denne workshop, som tager afsæt i et fælles europæisk forskningsprojekt, Healthy Growth, som har undersøgt, hvordan den økologiske sektor kan forbedre både produktkvalitet og afsætning gennem partnerskaber i værdikæden fra landmand til forbruger. I to sessioner fortæller forskere og praktikere om fordelene ved at erstatte de traditionelle kontrakter med partnerskaber, om hvordan de nye partnerskaber kan fungere, om de fordele og udfordringer, der er forbundet med dem, og om hvordan de kan fremme en markedsbåret, bæredygtig vækst i den økologiske sektor.

Centrale spørgsmål

- Hvad betyder partnerskab mellem landmanden og de øvrige led i værdikæden for afsætningen?
- Hvordan kan et partnerskab se ud i praksis?
- Hvordan kan partnerskaber bidrage til større bæredygtighed i primærproduktionen?

Oplæg

Partnerskaber som middel til markedsbåret og bæredygtig vækst i det økologiske landbrug

Lektor Egon Noe, AU Foulum, forskningsprojektet Healthy Growth

Erfaringer fra Gram Slot med partnerskab med Rema1000 – har det fremmet kvalitet og afsætning?

Landmand Svend Brodersen, Gram Slot

Partnerskaber som vej til bedre driftsøkonomi. Erfaringer fra ni EU-lande, som er med i HealthyGrowth

Lektor Rebecka Milestad, Sveriges Lantbruks Universitet, SLU

Ordstyrer

Chefkonsulent Gustaf Bock, SEGES

Nye resultater med mekanisk ukrudtsregulering

Ukrudt koster store udbyttetab i økologisk planteavl trods forbedringer og rådgivning. Forskere samarbejder med maskinbranchen om at udvikle og forbedre mekaniske løsninger. Forbedret såteknik kan give forhøjet præcision ved radrensning, som styres ved hjælp af kamerateknik og GPS. Der bruges forskellige rækkeafstande i fokusafgrøder og forskellige udformninger af harvetænder og efterbehandling. Mekaniske løsninger undersøges både med hensyn til etårigt og flerårigt ukrudt. Målet er at øge udbyttet og dyrkningssikkerheden i markafgrøder med 5-10 pct., samt sikre fortsat produktion af f.eks. havefrø og roer. Der præsenteres resultater fra projekterne OPTIMEK, ROWCROP og NEWCUT.

Centrale spørgsmål

- Hvordan håndterer man GPS og vision til styring af radrenserne?
- Hvordan kombineres radrensning med såning af efterafgrøder og grøngødning?
- Hvordan reguleres rodukrudt?

Oplæg

Resultater fra forskningsprojekter Optimek, Rowcrop og Newcut

Konsulent Lars Egelund Olsen, Seges, Økologi

Maskinelle udfordringer og muligheder

Direktør Ole Green, AGRO Intelligence ApS

Sådan laver vi eksperimenter og udvikling på forsøgsanlægget Foulumgård med rækedyrkning og sædskifte

Ledende jordbrugstekniker Erling Nielsen, Aarhus Universitet

Ordstyrer

Specialkonsulent Frank Oudshoorn, Seges, Økologi

Breeding of cereals and grain legumes for Organic Farming

PLANT BREEDING

Breeding for organic farming can range from evolutionary and participatory plant breeding of diverse plant material to breeding of varieties in conventional breeding programs. Here you will be presented with different examples of breeding activities all targeted for organic farming: Cycling populations of wheat in different countries, participatory breeding of pea in Italy and breeding activities for organic farming in the Danish breeding companies.

Key questions

- What are the specific needs for varieties in organic production systems?
- Is it possible to have high yielding varieties which at the same time are adapted to the growth conditions of organic farming?
- Is participatory plant breeding an option for e.g. Danish farmers?

Presentations

Observations in Cycling populations of wheat
MSc Organic Agriculture Odette Weedon, University of Kassel, Germany

Evolutionary and participatory breeding approaches in Pea Breeding for Organic Systems
Paolo Annicchiarico, Centro di Ricerca per le Produzioni Foraggere e Lattiero-Casearie (CRA-FLC), Italy

Breeding of cereals for organic farming in Danish Breeding Companies.
Barley breeder Lene Krusell, Sejlet Plant Breeding, Denmark

Chairman

Organic plant breeder Anders Borgen, Agrologica, Denmark

Biodynamisk arbejde med bedriftens livsformer og helhed

Bio-dynamisk betyder livs-kraft, og som biodynamiker har man fokus på at pleje de levende, opbyggende kræfter i jord, planter og dyr. Formålet er at øge jordens liv og balance og at producere fødevarer, der kan give forbrugerne sundhed til både krop og sjæl. For landmanden giver de biodynamiske principper inspiration til at se og tænke på sin bedrift på en ny måde. Og det giver nye faglige udfordringer.

De praktiske erfaringer og videnskabelige langtidsforsøg viser, at de biodynamiske metoder har særligt gode effekter i jorden. Biodynamiske produkter får anerkendelse for deres gastronomiske kvaliteter, og landmændene får ofte en merpris for den ekstra kvalitet, de laver.

Som biodynamiker arbejder man ud fra ideen om, at ens bedrift er en levende organisme, der holdes sund ved at sikre balance i samspillet mellem alle dele, f.eks. jorden, afgrødetyper, dyreracer, kompost, naturområder og sociale aktiviteter. En høj grad af selvforsyning med foder og gødning styrker landbrugsorganismes stabilitet og jordens frugtbarhed.

Centrale spørgsmål

- Hvad får en moderne økolog til at dyrke biodynamisk?
- Hvad kræver en omlægning til biodynamisk drift rent fagligt, praktisk og personligt?
- Hvad kan biodynamisk dyrkning byde på til landbruget i fremtiden?

Oplæg

Min motivation er mere liv og muld og sundere mad til mine kunder
Planteavler Karl Henning Mikkelsen, Højbo

Den biodynamiske helhedstanke er en inspirerende udfordring for os
Landbrugsansvarlig Anke Stubsgaard, Andelssamfundet i Hjortshøj

Biodynamisk drift giver mig fordybelse, forundring og forbedring af køernes sundhed
Mælkeproducent Niels Rasmussen, Haderslev

Ordstyrer

Projektleder Klaus Loehr-Petersen, Foreningen for Biodynamisk Jordbrug

Nye veje til at sikre fosfor-forsyningen

De økologiske landmænd er udfordret, når det gælder forsyningen med fosfor. Mange steder er jordens P-indhold lavt efter mange års økologisk drift, og da danske økologer på længere sigt ønsker at undgå import af konventionel husdyrgødning, er det nødvendigt at finde nye fosforkilder. Råfosfat, som er tilladt, er en begrænset ressource, det er svært at finde mineraler med tilstrækkeligt lavt indhold af kadmium, og en del af fosfor-reserverne findes i ustabile dele af verden. Derfor arbejder økologiforskere fra seks europæiske lande – inklusive Danmark – sammen i forskningsprojektet ImproveP (CORE Organic) om at finde nye måder at sikre fosfor nok til det økologiske landbrug. I denne workshop fortæller to af forskerne om mulighederne for at udvikle mere P-effektive sorter og mikroorganismer, om alternative fosforkilder og om en undersøgelse af holdningerne blandt landmænd og rådgivere i de forskellige lande til brug af f.eks. slam og andet byaffald.

Efter oplæggene arbejder workshopens deltagere ca. 30 minutter i diskussionsgrupper à 6-7 personer med at udfylde et spørgeskema om deres holdninger til brug af alternativer fosforkilder som f.eks. slam og forskellige typer recirkuleret byaffald.

Workshoppen afsluttes med en plenumdebat, som tager afsæt i gruppediskussionerne og spørgeskemaerne.

Centrale spørgsmål

- Hvordan udvikler P-indholdet i jorden sig over tid på de økologiske bedrifter?
- Er der potential i P-effektive kornsorter og kartofler?
- Kan økologien fastholde sit gode renommé i befolkningen, hvis de økologiske afgrøder bliver gødet med f.eks. menneskelig afføring?

Oplæg

Behovet for fosfor i økologisk jordbrug, og forskningsprojektet ImprovePs arbejde med mulige løsninger
Seniorforsker Anne-Kristin Løes, NIBIO, Norge (på norsk)

P-effektive sorter, fosfatløsende mikroorganismer og aktuelle P-kilder

Professor Jakob Magid, Københavns Universitet

Ordstyrer

Akademisk medarbejder Lizzie Melby Jespersen, ICROFS

Nye avlsmål for malkekvæg

Hvilke egenskaber skal avlsarbejdet fremme hos fremtidens økologiske malkekøer? Det får deltagerne i denne workshop mulighed for at diskutere med to forskere og en avlsinteresset landmand. De tre er alle engageret i projektet SOBCows, som bl.a. kortlægger de økologiske landmænds ønsker til fremtidens avlsarbejde. De undersøger, om det kan lade sig gøre at tilpasse malkekøerne bedre til de økologiske produktionsforhold gennem avlsarbejdet, om det kan lade sig gøre at fremavle køer, som giver mælk med en bestemt sammensætning – eksempelvis en sundere fedtsyresammensætning – og om der er interesse for den slags køer, der leverer specialmælk.

Centrale spørgsmål

- Hvilke egenskaber er der størst behov for at fremme?
- Hvad er f.eks. vigtigst: høj mælkeydelse eller egenskaber, der sikrer god sundhed og robusthed under økologiske produktionsforhold?
- Er der brug for at avle på egenskaber, der fremmer en speciel sammensætning af mælken, som kan bruges i markedsføringsøjemed?

Oplæg

Hvorfor er der behov for nye avlsmål for økologiske malkekøer?

Seniorrådgiver Morten Kargo, AU Foulum og SEGES

Avlsmålets betydning set fra praktikerens synsvinkel
Landmand Esben Lauridsen, Vojens

Muligheder for at fremme en sundere fedtsyresammensætning via avlsarbejde

Adjunkt Nina Aagaard Poulsen, AU Foulum

Ordstyrer

Landmand Rikke Friderichsen, Dyrvig I/S

Flere levende pattegrise

I den økologiske svineproduktion bruges grise, som er udviklet til den konventionelle produktionsform. Det betyder desværre, at der dør for mange pattegrise før fravæning. Det skal der laves om på.

I projektet VIPiglets undersøger forskere, hvad den høje pattegrisedødelighed skyldes, og hvad man kan gøre for at få mere robuste øko-grise – så økonomi, dyrevelfærd og forbrugertillid kan gå op i en højere enhed. Mødet sætter fokus på årsag til pattegrisedødelighed, og de fysiske rammers betydning for grisenes velfærd.

Centrale spørgsmål

- Hvilke udfordringer/årsager ligger til grund for den høje pattegrisedødelighed?
- Hvordan kan problemerne løses med nye og anderledes måder at gøre tingene på?
- Hvilke potentialer har forskellige hyttedesign i forhold til flere levende pattegrise i den økologiske produktion?

Oplæg

Derfor dør pattegrisene. Resultater af obduktioner
Dyrlæge, Phd Lena R. Christensen, Århus Universitet

Potentialer i forskellige hyttedesign

Projektleder Marianne Bonde og projektmedarbejder Lene Thomsen, Udviklingscenter for Husdyr på Friland

Ordstyrer

Landskonsulent Tove Serup, SEGES Økologi

Grøngødning: Nye metoder

Grønafgrøder kan være et lovende alternativ til importeret husdyrgødning i økologisk grønsagsproduktion, både som sommer- og efterafgrøde, men også dyrket mellem grønsagsrækkerne, hvor grønafgrøden forhindrer kvælstofudvaskning. Det viser de danske projekter Mobile Grøngødninger og Økologi i Sporet og det europæiske projekt InterVeg, som involverede landmænd og forskere i fire lande.

Der er imidlertid store udfordringer forbundet med grøn-gødningerne. Hvordan styrer man konkurrencen mellem afgrøde og efterafgrøde? Og hvad med kvælstofbehovet ved samdyrkning? Hvilke maskiner skal man bruge? Hvordan og hvornår er det mest hensigtsmæssigt at høste? Hvordan tildeler man bedst grøngødningen? Og hvordan vurderer man gødningseffekten? Erfaringer fra Aarstiderne Barritskov Gods, som er med i projektet Økologi i Sporet, giver nogle foreløbige fingerpeg.

Centrale spørgsmål

- Hvad er perspektiverne i at dyrke bælgafgrøder, som man høster og bruger til gødning i grønsagsmarken?
- Hvor ligger de praktiske udfordringer i at sikre gødningsforsyningen på rene plantebedrifter med fx kløver og lucerne – og hvordan er det bedst og mest bæredygtigt at anvende dem?
- Er det effektivt at dyrke kvælstofopsamlende planter mellem grønsagsrækkerne, og er der ide i at gøre det til en almindelig praksis?

Oplæg

Kan to afgrøder give mindre kvælstoftab end én? Nye forsøg fra ind- og udland.

Forskergruppeleder Hanne Lakkenborg Kristensen, Aarhus Universitet-FOOD, Årsløv (InterVeg)

Dyrk din egen gødning - lovende resultater fra Mobile Grøngødninger

Seniorforsker Jørn Nygaard Sørensen, Aarhus Universitet-FOOD, Årsløv (Mobile Grøngødninger)

Udvikling af praktiske metoder til udnyttelse af mobile grøn-gødninger i grønsagsproduktion

Landbrugs- og miljøchef Svend Daverkosen, Aarstiderne og Barritskov (Økologi i Sporet)

Ordstyrer

Specialkonsulent Margrethe Askegaard, SEGES Økologi

Højere udbytter på økomarken

Gødning, ukrudt, højtydende sorter og mekanik i marken er centrale punkter, når det gælder høje og stabile udbytter i marken. Vi ved, at nye sorter fra den almindelige forædling hvert år giver en stigning i udbytterne på 1 pct. i konventionelt landbrug. Hvorfor er det, at økologerne ikke også får denne udbyttestigning, men at vi omvendt har set stagnerende udbytter? Natur og miljø er ikke ligeglad med, hvordan vi producerer vores mad, men for os mennesker er det derimod vigtigt, hvor meget vi producerer. Udbyttet fra økologisk jordbrug kan blive væsentligt højere, uden det belaster klimaet eller naturen unødigt, men det kræver, at vi udnytter den viden, vi allerede har i dag. Mødet sætter spot på højere udbytter og vejene dertil.

Centrale spørgsmål

- Hvordan når vi høje udbytter med den tilgængelige gødning?
- Er det sandt at lave udbytter i praktisk økologisk jordbrug skyldes et vidensgab mellem forskning og praksis?
- Hvor skal vi sætte ind i Danmark, så vi får højere udbytter?

Oplæg

Sådan sikrer vi høje udbytter via sædskiftet og et mangfoldigt landbrug

Landmand Dorte Mette Jensen og driftsleder Hans Fynbo, Stenalt Gods

Hvorfor gør I ikke det, som jeg siger?

Økologikonsulent Steffen Blume, Økologisk Rådgivning, Gefion

Øgede udbytter kræver fælles indsats

Rådgivningschef Ole Engellyst, Økologisk Landsforening

Ordstyrer

Landmand Søren Moeslund Larsen, formand for Økologisk Landsforenings planteavlsudvalg

Partnerskaber – en vej til bedre kvalitet og afsætning (2)

Er nye former for samarbejde mellem landmænd, forarbejdningsvirksomheder og detailhandlen vejen til mere bæredygtighed og bedre afsætning? Det belyser denne workshop, som tager afsæt i et fælles europæisk forskningsprojekt, HealthyGrowth, som har undersøgt, hvordan den økologiske sektor kan forbedre både produktkvalitet og afsætning gennem partnerskaber i værdikæden fra landmand til forbruger. I to sessioner fortæller forskere og praktikere om fordelene ved at erstatte de traditionelle kontrakter med partnerskaber, om hvordan de nye partnerskaber kan fungere, om de fordele og udfordringer, der er forbundet med dem, og om hvordan de kan fremme en markedsbåret, bæredygtig vækst i den økologiske sektor.

Centrale spørgsmål

- Hvilke gode eksempler er der at lære af?
- Hvad betyder partnerskabet for de værdier og kvaliteter, som knytter sig til produkterne?
- Hvilke udfordringer er der i at få partnerskabet til at fungere?

Oplæg

Nye samarbejdsformer i den økologiske værdikæde inden for dagligvare- og foodservice-sektoren

Direktør Bjarne Sidelmann, GO LOCAL

Udfordringer og muligheder i partnerskaber på tværs af værdikæden. Svenske erfaringer

Direktør Johan Ununger, Saltå Kvarn AB, Sverige

Partnerskabet – hvorfor og hvordan virker det? Overordnede overvejelser og perspektiver

Ph.d.-studerende Klaus Laursen, AU Foulum

Ordstyrer

Lektor Egon Noe, AU Foulum

Workshop om fremtidens mekaniske ukrudtsbekæmpelse

Praktikere, forskere og industrien inviteres til at være med til en workshop, hvor problemer, løsninger og udvikling drøftes. En række nøglepersoner fra maskinproducenter, forskning og rådgivning vil være tovholdere i en debat ved borde om fremtidens mekaniske ukrudtsbekæmpelse. Workshoppen giver økolandmænd mulighed for at drøfte og være med til at bestemme retningen af de fremtidige løsninger. Workshoppen er arrangeret og støttet af GUDP projekt OPTIMEK og ROW-CROP.

Centrale spørgsmål

- Hvad er de største problemer i marken?
- Hvordan kan vi få de innovative ideer udbredt i praksis?
- Hvordan skal vi løse udfordringerne i fremtiden?

Introduktion og mødeleder

Specialkonsulent Frank Oudshoorn, SEGES Økologi

Ordstyrere og referenter ved borde

Udvikler Frank Poulsen, F Poulsen Engineering

CEO Ole Green Agro Intelligence

Udvikler/landmand Hans Henrik Thomsen, Thyregod/Kongskilde

Udviklingschef Leif Jensen, Garford/Einböck/Yding Smedie

Seniorforsker Bo Melander, Aarhus Universitet

Adjunkt Michael Nørremark, Aarhus Universitet

Konsulent Poul Christensen Økologisk Landsforening

Projektleder Kathrine Hauge Madsen SEGES

Specialkonsulent Sven Hermansen, SEGES Økologi

Lektor Jesper Rasmussen, Københavns Universitet

Konsulent Jesper Hansen, Økologisk Rådgivning, Gefion

Direktør Jens Nyholm, Nordic Beet Research

Direktør Klaus Nygaard, CMN

Direktør/landmand Thomas Kjærsgaard, Cameleon/Hammerum Servicecenter

Farmers Rights and Policy issues in the context of Plant breeding for Diversity

PLANT BREEDING

Plant breeding and marketing is tightly regulated in order to protect both breeders and farmer's interests regarding pure line breeding. Breeding for higher diversity on the other hand has met legal hurdles within the EU, since diverse plant material cannot meet requirements of standard variety testing. Within the EU a trial period for marketing populations of some cereals has been implemented and examples are given from different countries.

The session will also offer insight into Farmers Rights according to international treaties and other commitments.

Key questions

- Can a farmer legally sell or purchase a population or other diverse plant material?
- Is it possible to protect the farmer's interests when purchasing a population?
- What are the Farmer's Rights in the context of breeding for higher diversity?

Presentations

Farmers Rights - Seed Legislation in the context of Plant breeding for Diversity in Organic Agriculture

Regine Andersen Daily leader OIKOS - Organic Norway, Norway

Marketing of Populations

Dr. Bruce Pearce, Deputy Director, Organic Research Centre, United Kingdom

Chairman

Riccardo Bocci, Italian Association for Organic Agriculture - AIAB, Italy

Flere bier på økologiske landbrug

Bier og andre bestøvere kan have stor betydning for jordbrugets afgrøder og økonomi. Danmarks Jordbrugsforskning har angivet, at værdien af honningbiernes bestøvning i landbruget udgør omkring en milliard kroner om året. Dertil kommer værdien af den honning, der også kan produceres. Bestøvningsarbejdet fra både de vilde bier og fra honningbierne har også stor betydning for biodiversiteten. Uden biernes bestøvningsaktivitet ville flere danske planter og de dyr, der lever i tilknytning til planterne, være truet. Omvendt er fødegrundlaget helt afgørende for bierne, og her har de økologiske bedrifter en væsentlig rolle at spille. Der er gevinst til både landmand og biavler.

"Vi klæder os ud som blomster, så skal bierne nok komme"
Umberto Eco: "Foucaults pendul"

Centrale spørgsmål

- Hvordan får vi flere bier på de økologiske bedrifter?
- Hvordan får vi andre vilde bestøvere på de økologiske bedrifter?
- Hvordan får vi mere dansk produceret økologisk honning?

Oplæg

Nye muligheder for økologisk honningproduktion – for biavler og landmand

Konsulent Darran Andrew Thomsen, SEGES Økologi

Giver bierne værdi til det økologiske landbrug

Post Doc og Projektkonsulent Lise Hansted, Københavns Universitet og Danmarks Biavlerforening

Hvordan forbedrer man som landmand betingelserne for bier på sin bedrift?

Erfaringer fra BeeFarm og de vilde bier

Projektleder Vibeke Langer, Københavns Universitet

Hvad efterspørger honningproducenten?

Konsulent Asger Søgaard Jørgensen, Danmarks Biavlerforening

Ordstyrer

Chefkonsulent Lars Holdensen, Landbrug & Fødevarer

Recirkulering af samfundets restprodukter

Økologisk landbrug har et mål om; at de økologiske bedrifter skal kunne klare sig uden konventionel husdyrgødning fra 2022. Udfasningen skal ske i takt med, at der tilvejebringes alternative løsninger gennem recirkulering af samfundets restprodukter.

Men de alternative løsninger er begrænsede af EU-regler, brancheregler i Danmark og udfordringerne med at etablere økologiske biogasanlæg. I den konventionelle del af landbruget har recirkulering af samfundets affaldsstoffer derimod har fået ny vind, og biogasanlæg og rensningsanlæg efterspørger organiske affaldsstoffer, da de bidrager med energi til processerne. Udfasningen af den konventionelle husdyrgødning uden udbyttetab vil forudsætte, at de eksisterende begrænsninger for brug af ikke-økologiske gødninger tilpasses. Det er en lang, men nødvendig proces.

Centrale spørgsmål

- Hvad gør du som økologisk landmand for at få fat på recirkulerede affaldsprodukter, og hvad skal ændres?
- De traditionelle forsigtighedsprincipper forhindrer udbredelse af recirkulerede biogødninger baseret på affaldsprodukter, men kan forsigtighedsprincipperne gradbøjes?
- Sover økologisk landbrug, mens den konventionelle sektor bruser frem i anvendelsen af samfundets affaldsstoffer?

Oplæg

Økologiens udfordringer i forhold til at få fat i næringsstofferne

Specialkonsulent Margrethe Askegaard, SEGES Økologi

Flowet af recirkulerede næringsstoffer i Danmark – mængder, veje og fremtid?

Formand Sune Aagot Sckerl, Brancheforeningen for Genanvendelse af Organiske Ressourcer til Jordbrugsformål

De økologiske landmænd efterlyser recirkulerede gødninger

Konsulent Bjarne Hansen, Økologisk Landsforening

Hvorfor og hvordan bruger jeg recirkulerede næringsstoffer – og hvad får jeg ud af det?

Landmand Søren Moeslund Larsen, formand for Planteavlssudvalget i Økologisk Landsforening

Ordstyrer

Teamleder Sven Hermansen, SEGES Økologi

Foderoptimering i mælkeproduktionen

I den økologiske mælkeproduktion er det en evig udfordring at få selvforsyningen til at harmonere med optimering af foderrationen til de effektive og højtydende køer.

Dette oplæg kommer ud i de fire kohjørner af næringsstofforsyningen. Vi sætter fokus på koens udnyttelse af de hjemmeavlede fodermidler. Hvor kan vi optimere - uden at gå på kompromis med sundhed og ydelse? Få økologiske guldkorn med hjem, som du kan benytte til optimering af din mælkeproduktion.

Centrale spørgsmål

- Hvilke områder er de vigtigste i forhold til at opnå en høj selvforsyning?
- Hvordan sammensættes den optimale foderration, med de muligheder vi har i den økologiske produktion - både for goldko/kælvkvien og malkekoen?
- Hvor kan vi - og hvor kan vi ikke gå på kompromis med næringsstofferne?

Oplæg

Se bedriftens muligheder for selvforsyning med både grovfoder og tilskudsfoder

Seniorforsker Troels Kristensen, Aarhus Universitet

Hvordan får vi proteinforsyningen til at gå op i en højere enhed hos økologiske malkekøer?

Seniorforsker Mogens Larsen, Aarhus Universitet

Kompromisser med næringsstoffer - hvor koster det på ydelsen?

Professor MSO Mette Olaf Nielsen, Københavns Universitet

Ordstyrer

Kvægbrugskonsulent Kirstine Lauridsen, Økologisk Landsforening

Økologi – fremtidens slagtilbud eller high-end produkt

Forbruget af økologiske fødevarer stiger markant i Danmark og på globalt plan. Supermarkedskæderne profilerer sig på livet løs med økologi - særligt i den billige ende. Hvordan kan danske økologer bedst muligt drage nytte den aktuelle situation og fremtidssikre, at der også kan tjenes fornuftige penge i fremtiden. Mødet ser på tendenser på dagligvaremarkedet i Danmark og i udlandet, og på hvad "first-mover's adfærd kan sige om fremtiden i den økologiske fødevarereproduktion. For hvor skal den økologiske fødevarerinnovation lægge sine kræfter, så landmanden udnytter tidens potentialer og kommer til at stå stærkest muligt i forhold til forbrugere og supermarkedskæder på fremtidens fødevarermarked.

Centrale spørgsmål

- Hvordan kan producenter styrke og udvikle deres position i forhold til detailhandlen?
- Hvordan kan vi aktivt bruge viden om 'firstmover' og fødevareretrends til at udvikle den danske økologi?
- På hvilke parametre er det vigtig, at vi særligt udvikler økologien for at have en god forretning i fremtiden?

Oplæg

Den nye økologi - fremtidens økologiske forbrug

Markedskonsulent Helle Bossen, Økologisk Landsforening

Øko-trends i USA

Markedschef Henrik Hindborg, Økologisk Landsforening

Forbrugerens og detailhandlens DNA

Senior Research Executive, Camilla Vinther, GFK

Danmark dobbelt så økologisk - muligheder og barrierer.

Kommerciel CSR chef Coop Signe D. Frese, Ansvarlighedschef for Irma

Ordstyrer

Afdelingsleder Mette Gammichia, Landbrug & Fødevarer

Økologi – hvad og hvorfor?

Dette møde er særligt tilrettelagt for unge landmænd og landbrugsskoleelever. Det vil give en introduktion til økologisk jordbrugsproduktion og fortælle om fup eller fakta om økologi. Danmark var i høj grad med i førerfeltet, da man i 1960-70'erne - efter energikrise og de synlige miljøproblemer - oplevede en opblomstring af det økologiske landbrug, der var baseret på en helhedstankegang koblet med naturvidenskabelige resultater og inspireret af økologisk jordbrug i andre dele af verden.

Der er markante forskelle mellem økologisk og konventionelt landbrug. Økologisk landbrug er først og fremmest en driftsform, som er underlagt et sæt frivillige begrænsninger. For planteavl drejer det sig om, at der ikke må bruges kunstgødning eller pesticider. For husdyrbrug drejer det sig om, at foderet skal være økologisk dyrket, og om, at dyrevelfærden skal gå forud for hensynet til indtjening. I begge tilfælde afviser man brugen af genetisk modificerede organismer. På mødet kan du få svar på dine spørgsmål om økologi.

Sidst i mødet præsenterer fem økologiske landmænd deres produktion og årsag til valg af denne. Præsentationen danner baggrund for debatten i E1, som er opdelt efter produktionsgren.

Centrale spørgsmål

- Hvordan sikrer man god dyrevelfærd i økologisk produktion?
- Hvordan sørger man for ukrudtsbekæmpelsen på økomarker?
- Kan økologi brødføde verdens befolkning?

FOR
UNGE

Oplæg

Økologi – hvad er økologisk produktion? Hvorfor lægger landmænd om?

Planterådgiver Birgitte Popp Andersen, LandboSyd

Hvilke myter er der om økologi?

Pressemedarbejder Joachim Kjeldsen, Økologisk Landsforening

Økologisk kvæg-plante bedrift

Mælkeproducent Esben Møller-Xu

Økologisk svin-plante bedrift

Svineproducent Hans Erik Jørgensen

Økologisk plantebedrift

Planteproducent Claus Vestergaard Jensen

Økologisk fjerkræ-plante bedrift

Fjerkræproducent Patrick Blenner

Økologisk niche kødproducent

Kødproducent Philip Dam Hansen

Ordstyrer

Næstformand Mads E. Mortensen, LandboUngdom

Mødet er arrangeret i samarbejde med LandboUngdom og forbeholdt unge landmænd og elever/studerende.

Supply of Organic Grain Legumes in Europe

GRAIN LEGUMES

Imported soybean from non-European countries has been questioned from an environmental and climate point of view and the interest in protein supply based on locally and regionally produced grain legumes has increased. Different initiatives emerge around Europa with the objective to supply Europe with sustainable grain legume production. This session will take a view on the European situation seen from a German perspective and also present an example from Sweden, where there is a high share of protein supply from local Faba bean production.

Key questions

- Can an individual country like Sweden or Germany rely solely on local production in a future perspective?
- What are the possibilities and limitations in organic grain legume production?
- How are policy issues affecting the production of grain legumes?

Presentations

Sustainable and regional supply with organic grain legumes in Europe

Dr. Klaus-Peter Wilbois, FiBL, Germany

Local Faba bean production in Sweden

Henrik Nätterlund, HS Konsult, Hushållningssällskapet, Sverige

Chairman

Lars Egelund Olsen, SEGES, Denmark

Muld er guld – så pas på den

Jorden er ikke bare et vækstmedie – det er det tynde, sarte lag, der kan udgøre forskellen på frodighed og misvækst. Det er en grundlæggende holdning i det økologiske og biodynamiske jordbrug, at jordens mikro- og makroorganismer og dens næringsstoffer skal behandles, så det opbygger mulden. Den udgør den frugtbare grobund for sunde planter til føde og foder.

FNs fødevareorganisation FAO har i 2015 fokus på jordens frugtbarhed med temaet Year of the Soils. Det har dette plenum også. Anledningen er alvorlig: jordens liv og struktur er under pres af udbyttefokuseret dyrkning med tunge maskiner. Det slider på mulden, hæmmer livet i jorden, begrænser dyrkningssikkerheden og giver problemer for miljøet og bedriftsøkonomien i fremtiden.

Det er nemt at nedbryde muldlaget, men vanskeligt at opbygge det. Men det er muligt, når man har fokus på det i sin planlægning og praktiske arbejde. Oplæggene handler om, hvorfor muld er guld og hvordan vi passer godt på den. Og mere end det: hvordan vi kan øge muldindholdet og opbygge frugtbarheden i jorden. Det er ansvarlig økologi og god økonomi.

Centrale spørgsmål

- Hvordan forholder vi os personligt og fagligt til jorden – udover at den er et vækstmedie?
- Bliver vi klogere på jordens kvalitet ved at analysere dens næringsstoffer og mikroliv?
- Kan dyrkning efter et højt udbytte forenes med at tage hensyn til jordens frugtbarhed?

Oplæg

The Soil Biome - understanding soil as the stomach of the plant

Director Patrick Holden, Sustainable Food Trust (taler på engelsk)

Fælles om at dyrke og pleje hinandens jord

Gartner Lars Skytte, Skyttes Gartneri

5 trin til en mere frugtbar jord

Planteavlskonsulent Martin Beck, Økologisk Landforening

Ordstyrer

Frugtavler Mette Meldgaard, Strynø Frugthave

FOR
UNGE

Derfor valgte jeg økologisk landbrugsproduktion

Unge økologiske landmænd fortæller, hvorfor økologisk landbrugsproduktion blev deres valg. De præsenterer deres produktion og resultater, så du kan se, om du også vil være økologisk landmand, når landbrugsuddannelsen er færdig. Spørg til teknologi i økologiske bedrifter, produktionsresultater, arbejdsopgaver mm. og bliv klogere på; kvæg og planter, svin og planter, ren planteproduktion, fjerkræ og planter eller planteproduktion med niche-afgrøder.

Centrale spørgsmål

- Hvor meget teknologi er der egentlig på de økologiske landbrug?
- Hvordan er produktionsresultaterne på økologiske landbrug?
- Hvorfor skal jeg blive økologisk landmand?

Selvstændige møder i separate mødelokaler

E1a: Økologisk kvæg-plante bedrift

Oplæg: Mælkeproducent Esben Møller-Xu, Årre

Ordstyrer: Næstformand Mads E. Mortensen, LandboUngdom

E1b: Økologisk svin-plante bedrift

Oplæg: Svineproducent Hans Erik Jørgensen, Haarby

Ordstyrer: Landbrugsskole

E1c: Økologisk plantebedrift

Oplæg: Planteproducent Claus Vestergaard Jensen, Brønderslev

Ordstyrer: Landbrugsskole

E1d: Økologisk fjerkræ-plante bedrift

Oplæg: Fjerkræproducent Patrick Blenner, Løgumkloster

Ordstyrer: Landbrugsskole

E1e: Økologisk niche kødproducent

Oplæg: Kødproducent Philip Dam Hansen, Hovedgaard

Ordstyrer: Landbrugsskole

Mødet er arrangeret i samarbejde med LandboUngdom og forbeholdt unge landmænd og elever/studerende.

High value grain legumes for the food industry

GRAIN LEGUMES

Grain legumes are important crops in organic production providing nitrogen through biological nitrogen fixation and delivering protein feed for organic husbandry. Alternative uses of grain legume proteins as sustainable, healthy and affordable ingredients for the food industry can provide additional and interesting market opportunities with economic benefits for the farmers. This session will provide examples of Faba bean and lupine as sources of such plant proteins. Beans and other grain legumes also provide interesting opportunities for the market on fresh or dried products.

Key questions

- What is the market potential for locally grown grain legumes for food purposes?
- Is the necessary technology to extract and treat the proteins available?
- How do we optimize local grain legume production for human consumption?

Presentations

Faba bean for Bread and Pasta production

Senior Scientist Sözer Nesli, VTT Technical Research Centre of Finland Ltd, Finland

Lupine - Back on the Menu

MSc Udo Prins, Louis Bolk Institute, The Netherlands

Cultivation of Grain Legumes for food

Per Modig, Advisor Organic Plant Production, HIR Skåne, Sweden

Chairman

Scientist Frederik Fogelberg, JTI- Swedish Institute of Agricultural and Environmental Engineering

Kompost – en vej til næringsstoffer og frugtbar jord

Jagten på alternativer til konventionel husdyrgødning er i gang. Økologerne må tænke alternativt og arbejde målrettet med at dyrke og skaffe sin egen gødning. Værdien af at kompostere ligesom viden om de forskellige komposteringsmetoder er ikke så udbredt i Danmark. Derfor præsenteres både praktiske erfaringer fra Danmark og viden hentet fra udlandet på mødet. Kompost har nemlig værdi både med en næringsstofforførsel til marken eller gartneriet og lige så vigtigt ved at bidrage med en jordforbedringseffekt, som hjælper dyrkningsjorden til at yde bedre og klare sig overfor ekstreme vejr-situationer.

Sjak Boot vil gerne fortælle om sine kompostmetoder - dels blandet ko- og hønsegødning, dels blandet plantemateriale og staldgødning.

Centrale spørgsmål

- Hvorfor tænke kompostering ind på bedriften?
- Hvad kan vi lære fra udlandet?
- Hvilke metoder kan jeg bruge til at kompostere - og hvad kommer jeg i komposten?

Oplæg

Hvordan anvendes komposten bedst med henblik på at opnå bedst mulig forbedring af jordens frugtbarhed
Planteavlskonsulent Martin Beck, Økologisk Landsforening

Vores erfaringer med kompostering af gødning og plantemateriale - opsætning, omsætning og anvendelse
Gartner Sjak Boot, Marjattas gartneri Vidarslund.

Ordstyrer

Grøntsagskonsulent Richard de Visser, GartneriRådgivningen A/S

Mere sundhed – mindre antibiotika

Brug af antibiotika i det økologiske husdyrhold kan være nødvendigt. Men på den økologiske kvægbedrift Rudholm har det de 5 år ikke været nødvendigt at bruge antibiotika til gårdens 250 køer. Succesen skal bl.a. findes i en stærk vilje hos landmanden til, at det skal kunne lade sig gøre, og en holdning om at medicin er til mennesker - ikke til dyr. Men hvad skal der til for at mindske brugen af antibiotika uden at gå på kompromis med dyrenes velfærd? Og er en vision for udfasning af antibiotika utopi eller en realistisk vej i det økologiske kvægbrug?

Centrale spørgsmål

- Hvad kan man som landmænd gøre for at øge sundhed og velfærd i stalden med det mål at mindske medicinforbruget?
- Hvilke erfaringer har man gjort sig i Danmark og i udlandet for øget sundhed og et lavere medicinforbrug?
- Hvor ønsker den enkelte landmand sig hen, og vil økologer kunne enes om en fælles idealistisk kurs og en vision for udfasning af antibiotika?

Oplæg

Mælkeproduktion uden brug af antibiotika
Landmand Esben Møller-Xu, Årre

Dyrlægens bud mere sundhed og mindre medicin
Dyrlæge Dorte Bay Lastein, Skovbjerg Dyrlægeteam og post doc på KU

Erfaringer med udfasning af antibiotika i ind- og udland
Seniorforsker Mette Vaarst, Institut for Husdyrvidenskab, AU

Ordstyrer

Specialkonsulent, Finn Strudsholm, SEGES Økologi

Grib muligheden for en ny produktionsgren og omsæt det til bundlinje

Som landmand er du formentlig både initiativrig og risikovillig – ellers var du aldrig blevet landmand – og derfor har du formentlig også lyst til og mod på at udnytte nogle af de muligheder, der ligger i en stigende efterspørgsel på økologiske fødevarer. Det er oplagt at undersøge mulighederne for at udvide den eksisterende produktion, men det kan også være, at du overvejer at etablere en ny produktionsgren på din bedrift. På temamødet sætter vi fokus på de overvejelser, som du bør gøre, inden du etablerer endnu en produktionsgren, og du bliver præsenteret for aktuelle nøgletal fra udvalgte produktionsgrene til inspiration. Endvidere fortæller to landmænd om deres praktiske overvejelser og erfaringer med etablering og drift af en ny produktionsgren.

Centrale spørgsmål

- Hvad kræver det af likviditet og ledelsesoverskud at få succes med en ny produktionsgren?
- Hvordan er driftsøkonomien i nogle af de efterspurgte driftsgrene?
- Hvordan kan du realisere det potentiale, der er på papiret?

Oplæg

Kom godt i gang med en ny produktionsgren

Strategisk økonomirådgiver Stine Hjarnø Jørgensen, Økologisk Landsforening

Erfaring med etablering af en slagtekyllingeproduktion og herunder samarbejde med andelshavere

Landmand Johanne Schimming, Hegnsholt Hønseri

Erfaring med etablering af en hindbærproduktion og herunder samarbejde med Coop

Landmand Søren Moeslund Larsen, Formand for Økologisk Landsforenings Planteavlssudvalg

Ordstyrer

Anders Rousing, Rousing Consult

Fra bonde til bord – guide til direkte afsætning og fødevarefællesskaber

Bonden rykker tættere på forbrugernes bord. Men vejen dertil kan være brolagt med mange regler og besværligheder, hvis man ønsker at afsætte sine produkter selv. Som råvareproducent kan det være svært at finde rundt i junglen af vejledninger og bekendtgørelser, der regulerer området.

Derfor er der lavet en ny praktisk guide, der kan hjælpe én på vej til at realisere drømmen om selv at stå for afsætning af gårdens produkter. En af mulighederne for direkte afsætning er at samarbejde med et fødevarefællesskab. Med afsæt i Odense Fødevarefællesskab giver mødet et indblik i, hvad fødevarefællesskaber er og deres samarbejde med avlere.

Centrale spørgsmål

- Hvilke regler gælder, når man skal sælge engros, eller man selv vil forarbejde produkter af egen avl?
- Hvordan bruger man guiden til at komme i gang med at omsætte egne produkter?
- Hvilke perspektiver er der i at samarbejde med ét af de efterhånden mange fødevarefællesskaber, der findes?

Oplæg

Praktisk guide til lokal afsætning af fødevarer

Konsulent Tine Fallesen, Comida Fødevarerådgivning

Fødevarefællesskaber – visioner og praktik

Bestyrelsesmedlem Tine Gudrun Petersen, Odense Fødevarefællesskab

Ordstyrer

Chefkonsulent Dorthe Kloppenborg, Økologisk Landsforening

Flere salgbare æbler, længere holdbarhed

Temamødet giver en opdatering på erfaringerne med regntag over æble- og pæretræer for at beskytte frugten mod svampeskader. Det er effektivt, men også forbundet med mange udfordringer, som bliver præsenteret og diskuteret.

Biodynamikere har gode erfaringer med at begrænse skadedyrstrykket med specifikke homøopatiske midler. Det giver nye muligheder – og udfordringer.

Forskere og avlere er blevet en del klogere på, hvordan behandling af æbler med varmt vand kan forbedres. Temamødet præsenterer de nyeste resultater.

Centrale spørgsmål

- Er homøopatiske udtræk til skadedyrsregulering en mulighed i økologisk frugtavl? Også selv om vi ikke helt forstår hvorfor det virker?
- Er regntag over træerne realistisk for at høste flere salgbare frugter? Overflødig gør det sprøjtemidler?
- Varmt vand forlænger holdbarheden, men hvor varmt og hvor længe? Er der sortforskelle?

Oplæg

Erfaringer med homøopatisk middel til regulering af æblebladhepsen

Frugtavler Verner Andersen, Slangerup

Økonomi i økologisk æble- og pæredyrkning med eksempler fra forskellige produktionsmetoder, usprøjtet, sprøjtet og regntag.

Specialkonsulent Hanne Lindhard Pedersen, GartneriRådgivningen A/S

Varmtvandsbehandling af æbler – apparat vers. 2 og ny viden om tid og temperatur

Seniorforsker Marianne G. Bertelsen, Institut for Fødevarer, Aarhus Universitet

Ordstyrer

Økologisk frugtkonsulent Maren Korsgaard, Økologisk Rådgivning

Økologi-værksteder

FOR
UNGE

Økologi-værksteder er forbeholdt studerende og arrangeret i samarbejde med LandboUngdom og Det Økologiske Råd. Deltagere vælger én af følgende værksteder: Fremtidens Landbrug på pc'ere, Øko-wizzer, DSL Værksted eller oplæg og debat om generationsskifteformer. Meningen er gennem spil at øge kendskabet til landbrugets vilkår og især økologisk landbrugsproduktion.

Økologi-værkstederne foregår i separate mødelokaler

F6a: Fremtidens landbrug

Fremtidens Landbrug er et kombineret rolle- og computerspil om landbrugets udvikling og den måde, hvorpå forskellige udviklingsmuligheder påvirker miljøet, økonomien og en række andre forhold. Spillet spilles i grupper med fire spillere i hver. Hver spiller har en bestemt rolle: Der er en landmand, en lokalpolitiker, en direktør fra agroindustrien og en miljøaktivist. De har hver især forskellige interesser og dermed også forskellige meninger om, hvordan udviklingen skal være, og hvordan landbruget skal se ud i fremtiden. Computerspillet, der er produceret af Det Økologiske Råd har vundet EU-Kommissionens pris for mest innovativ formidling af landbrugspolitiske emner i 2014. Maks. antal deltagere: 40. Kræver pc, som skal medbringes.

Introduktion

Landbrugsfaglig medarbejder Leif Bach Jørgensen, Det Økologiske Råd

Spiludvikler Sune Palsgaard hjælper med den tekniske spilafvikling

F6b: Øko-wizzer

Øko-wizzer er et udfordrende quizspil, der dykker ned i alle facetter af økologiens verden, og tester spilledeltagernes viden om økologi på en sjov og underholdende måde. Øko-Wizzer kan spilles i hold á 2-3 personer eller i grupper med individuelle spillere. Det består af 100 spørgsmålskort med i alt 400 spørgsmål og svar inden for fire forskellige temaer. Maks. antal deltagere: 160

Introduktion

Chefkonsulent Hanne Børsch, Landbrug & Fødevarer

Fortsætter næste side...

F6c: Bedriv en bedrift!

Kom og bliv udfordret – og få viden om samfundsnyttigt landbrug!

Du og dit hold skal på 1½ time sammensætte et fiktivt landbrug, hvor der er tænkt samfundsnytte ind i udvikling og drift. Det bliver sjovt og inspirerende teamwork! Maks antal deltagere: 25

Instruktion

Projektmedarbejder Mette Telefoni, Det Samfundsnyttige Landbrug

F6d: Generationsskifte på en alternativ måde

Det kan være svært at etablere sig som landmand. Sharemilker eller anpartsselskab kan være en alternativ måde til at etablere sig på. Det Samfundsnyttige Landbrug introducerer to cases, hvor unge får en start med færre omkostninger og gæld. Maks. antal deltagere: 200

Introduktion

Projektleder Lone Andreasen, Det Samfundsnyttige Landbrug

Sharemilker

Landmand Per Bundgaard, Bundgaard

Sharemilker Tobias Flensted Andersen, Bundgaard Sharemilker

Sharemilker Patrik Brosze Bertelsen, Bundgaard Sharemilker

Skyttes Gartneri Aps

Gartner Siebe Groter, Skyttes Gartneri

Ordstyrer

Ledelsesmedlem Mads E. Mortensen, LandboUngdom

Feeding of Organic Husbandry with locally grown Faba Beans

GRAIN LEGUMES

New varieties of Faba bean have enabled successful local Faba bean production in Denmark. At the same time varieties have been made available with low tannin content for pigs and with low content of vicine and convicine for poultry, substances which in large amounts can be harmful. Such varieties have been tested in feeding trials and demonstrations with organic husbandry, and preliminary conclusions from these results and from practical experiences will be presented.

Key questions

- Are there any negative or positive side effects when feeding with Faba bean?
- Is meat, egg, and milk production affected when feeding with Faba bean?
- Is it economically feasible to use Faba bean in the diet for organic husbandry?

Presentations

Faba Bean for Egg-laying Hens

Senior Researcher Sanna Steinfeldt, Aarhus University, Denmark

Slaughter Pigs Feeding Demonstrations with untreated and fermented Faba Bean

National specialist Tove Serup, SEGES, Denmark

Heat treated Faba bean for Organic Dairy Cows.

Specialist Kirstine Flinholm Jørgensen, SEGES, Denmark

Chairman

Dipl.-Ing. agr. Ulrich Ebert, Ökoring, Niedersachsen, Germany

Disease Management in Organic Grain Legumes

GRAIN LEGUMES

Crop rotation, soil management, mixed cropping systems and breeding for resistance can be important tools to avoid diseases in organic grain legumes. Newest knowledge on disease management will be presented.

Diagnostic tools and soil mapping of pathogens is another possibility to prevent infections with soil borne diseases by avoiding cultivation of specific crops in high risk fields.

Key questions

- Will an increase in the cultivated area with organic grain legumes potentially lead to more disease problems?
- Practical advice: How many years cultivation pause is required in different grain legumes to avoid soil borne diseases?
- Can use of populations prevent diseases?

Presentations

The challenge of managing diseases in organic grain legumes
Professor Dr. Maria Finckh, University of Kassel, Germany

Biological Soil Mapping of Pathogens to prevent diseases in organic grain legumes
Researcher Ann-Charlotte Wallenhammar, Swedish University of Agricultural Sciences SLU, Sweden

Chairman

Senior scientist Luciano Pecetti, Centro di Ricerca per le Produzioni Foraggere e Lattiero-Casearie (CRA-FLC), Italy

Renere mel i posen og flere brød i ovnen

Der er fantastiske muligheder for at udvikle og udbrede økologien, når vi arbejder med kvalitet, åbenhed og fælles mål hele vejen fra bonde til kunde og retur. Det er grundlaget for, at økologien på mange områder er en succes i Danmark. Og den succes har gode muligheder for at vokse.

Kongressens sidste plenum giver en engageret beretning om, hvordan samarbejde hele cirklen rundt kan øge salget markant. Simon Clemens er medstifter af Brød&Co i Vejle, der er en relativ ny spiller på den økologiske/biodynamiske bane. Han er kok og 'brødmand' og kommunikerer meget aktivt med deres kunder, både direkte i butikken og på Facebook. Det handler om at involvere leverandører, medarbejdere og kunder i ideer og ønsker, i små og store begivenheder og at fortælle om succeser og problemer. I løbet af få år er Brød&Co vokset fra at være et lille baggårdsbageri til nu at være et gastronomisk kraftcenter i Vejles bymidte med bageri, café og langbords-restaurant. I september i år blev de nr. 3 i DM i brød, og ambitionerne stopper ikke der.

Centrale spørgsmål

- Hvad er de vigtigste aktiviteter for at øge det økologiske salg?
- Hvor meget skal man inddrage sine kunder i virksomhedens økonomi?
- Hvad er fordele og ulemper ved en meget åben kommunikation?

Oplæg

Fantastiske muligheder for at udvikle og udvide økologien
Kok og brødmand Simon Clemens, Brød&Co

Ordstyrer

Landmand Hans Erik Jørgensen, formand for Økologi-Sektionen, Landbrug & Fødevarer og medlem af Styregruppen bag Økologi-Kongres 2015

Udstillere i Hal 1

Standnr.

1	Hammerum ServiceCenter
2	Heden & Fjorden Økologi
3	Kongskilde Industries A/S
4	Københavns Universitet, Institut for Plante- og Miljøvidenskab
5	Icrofs
6	Projektet Improve-P, Norsk institutt for bioøkonomi, NIBIO
7	Jysk Økologi
8	Coop
9	Yding Smedie A/S
10	Centrovice
11	LMO
12	Hedeager
13	Landbrugsmæglerne
14	Organic by Nørskov
15	Landbrug og Fødevarer
16-20	SEGES
21-26	Økologisk Landsforening
27	Foreningen for Biodynamisk Jordbrug
28	Dansk Akvakultur
29-30	Aarstiderne A/S
P1	Andelskartoffelmelsfabrikken Sønderjylland
P3	A3N ApS

Udendørs maskinudstilling

Kongskilde Industries A/S

Hammerum ServiceCenter

Organic by Nørskov

A3N ApS

Økologisk Landsforening

Posterudstilling

Ud over standpladser vil der være en mindre forsknings- og projektudstilling med postere og roll ups.

Der tages forbehold for ændringer.

Kongressens arrangører

Kongressen organiseres af SEGES Økologi, Landbrug & Fødevarer og Økologisk Landsforening. Endvidere deltager Internationalt Center for Forskning i Økologisk Jordbrug og Fødevarer (ICROFS) samt Foreningen for Biodynamisk Jordbrug i tilrettelæggelsen.

ØKOLOGI
kongres 2015

SEGES SKABER LØSNINGER TIL FREMTIDENS LANDBRUGS- OG FØDEVAREERHVERV

I SEGES arbejder vi med alt, der har med landbrugsdrift at gøre og mere til. Fra de store landbrugsfaglige emner inden for planter, miljø, dyrehold og økologi til økonomi, skat, jura, it, arkitektur, regnskab, HR, undervisning og naturpleje. Det sker i tæt samarbejde med universiteter, ministerier, virksomheder og interesseorganisationer i både ind- og udland.

I SEGES identificerer vi de forretningsmæssige potentialer i landbruget. På den måde kan vi give danske landmænd og gartnere de bedste redskaber til at drive deres virksomhed økonomisk rentabelt og samtidig holde fokus på miljø og dyrevelfærd.

SEGES er det nye navn for Videncentret for svineproduktion og Videncentret for Landbrug, der fra årsskiftet blev lagt sammen til én virksomhed. Dermed blev SEGES landsdækkende med adresse på syv lokationer og tæller cirka 650 medarbejdere.

SEGES Økologi lægger trædestenene for udvikling af økologisk landbrug, hvor landmandens produktivitet og økonomi er i balance med økologiens målsætninger. Vi understøtter den danske økologi-rådgivning og samarbejder nationalt og internationalt med forskning, virksomheder, landbrug og interesseorganisationer. er samarbejdspartner for de lokale økologi-konsulenter, så de kan dække landmændenes behov for rådgivning om økologisk jordbrug.

SEGES Økologi

Agro Food Park 15 • 8200 Århus N
Tlf: 87 40 50 00

Landbrug & Fødevarer

Landbrug & Fødevarer repræsenterer landbruget og fødevarerhvervet i Danmark.

Landbrug & Fødevarer repræsenterer Danmarks største kompetenceklynge med 172.000 beskæftigede og en samlet eksport på 152 milliarder kroner årligt.

Medlemmerne af Landbrug & Fødevarer er såvel konventionelle som økologiske landmænd samt en bred vifte af Danmarks fødevarerproducerende virksomheder – store som små, herunder verdens største økologiske mejerier og slagterivirksomheder, samt grovarebranchen, kartoffelmelsproducenter m.v.

Landbrug & Fødevarer varetager de erhvervspolitiske interesser på vegne af medlemmerne (landmænd og virksomheder) inden for alle områder, herunder økologipolitik, generel erhvervs politik, forskning og innovationspolitik, handelspolitik og EU's landbrugspolitik, dyrevelfærd, veterinærpolitik, fødevarer sikkerhed, miljø og energi, bioteknologi mv.

Landbrug & Fødevarer er blandt andet sekretariat for Økologisektionen og Virksomhedsforum for Økologi.

Landbrug & Fødevarer

Axelborg, Axeltorv 3 • 1609 København V
Tlf: 33 39 40 00 • E-mail: info@lf.dk
www.lf.dk

ØKOLOGI I HØJSÆDET

Økologisk Landsforening er Danmarks fællesskab for økologiske landmænd, virksomheder og forbrugere. Vi er samlet om at styrke og udvikle den økologiske fødevarerproduktion i marken, på markedet og i politik. Hos os er der plads, inspiration og indflydelse til alle, der vil økologi.

Foreningens markedsafdeling arbejder tæt sammen med detailhandelen og food service sektoren om at udvide produktudvalg og styrke salg også i udlandet. Økologisk Fødevarerådgivning, udvikler nye kvalitetsprodukter sammen med landmænd og virksomheder.

Foreningens stærke landbrugsfaglige rådgivning er tæt på både markedet og forskning.

Vores kommunikationsarbejde styrker den folkelige opbakning til økologi med oplysning og oplevelser og et offensivt pressearbejde for økologi.

Det politiske arbejde holder økologiske regler på sporet, og skaber resultater i alt fra finanslove, til Grøn Vækst, eksportfremme og forskning.

Foreningen udgiver avisen Økologi & Erhverv og medlemsmagasinet Økologisk, som dækker alt fagligt, politisk og gastronomisk inden for økologi, og kommer tæt på meneskerne bag.

Nyhedsservicen på www.okologi.dk når ud til tusindevis af økologiinteresserede hver uge. Det er også muligt at blive medlem, det gør en forskel!

Kontakt os på vores stand på udstillingen, eller ring til sekretariatet.

Økologisk Landsforening

Silkeborgvej 260 • 8230 Aabyhøj
Tlf: 87 32 27 00 • E-mail: info@okologi.dk
www.okologi.dk

ICROFS

ICROFS er Fødevarerministeriets internationale center for forskning i økologisk jordbrug og fødevarer. ICROFS koordinerer, formidler og fremmer økologiforskning både i Danmark og internationalt.

Forskningen foregår i tværfaglige samarbejder mellem forskergrupper fra forskellige institutter.

Hovedformålet for ICROFS er at koordinere og følge den danske og internationale økologiforskning for at sikre optimalt udbytte af de tildelte forskningsmidler.

ICROFS arbejder løbende på at få forskning og udvikling med relevans for den økologiske sektor på den politiske dagsorden. Vi understøtter dette arbejde ved at udarbejde infomateriale om seneste forskningsresultater, lette adgangen til aktuelle publikationer og formidle til en bred vifte af interessenter. ICROFS koordinerer det nye, danske, økologiske Forsknings-, Udviklings- og Demonstrationsprogram 2 (Organic RDD 2), der løber fra 2014 til 2018. ICROFS koordinerer desuden EU Kommissionens økologiforskningsprogram Core Organic, hvor 24 partnere fra 20 lande deltager. ICROFS deltager også selv som partner i internationale og danske, økologiforskningsprojekter. Desuden administrerer ICROFS Organic Eprints, verdens største, åbne online arkiv om økologisk jordbrug og fødevarer.

[WWW.ICROFS.DK](http://www.icrofs.dk)

FORENINGEN FOR BIODYNAMISK JORDBRUG

Foreningen for Biodynamisk Jordbrug, stiftet i 1936, er en interesseorganisation for alle led fra landmænd over forarbejdningsvirksomheder, grossister og butikker til forbrugere. Vores primære aktiviteter er information til landmænd, både økologiske og biodynamiske, til virksomheder, detailhandel og forbrugergrupper. En af vores væsentlige opgaver er at bidrage til en fortsat kvalitetsudvikling af de biodynamiske landbrug og landmændenes arbejde med at forbedre jordens frugtbarhed – vurderet ud fra både økologiske og biodynamiske kriterier. Det overordnede formål med biodynamiske landmænds dyrkning er at producere fødevarer med en høj grad af livskraft, der kan give næring til krop, sjæl og ånd.

Vi har, også i kraft af et stort internationalt netværk, erfaringer med helhedsbetragtninger og kvalitetsaspekter, som vi mener kan inspirere økologiske landmænd, forskere og virksomheder.

Foreningen er repræsenteret i NaturErhvervsstyrelsens Kontroludvalg for Økologi, Det Økologiske Fødevareråd og ICROFS programkomite. Medlem af IFOAM og Demeter International.

WWW.BIODYNAMISK.DK

WWW.OKOLOGI-KONGRES.DK